

ANNE MARIE CARL-NIELSEN 1863-1945

HVEM KAN DU HØRE OM:

En af Danmarks mest betydningsfulde billedhuggere, og den første kvinde i verden der får en bestilling på en rytterstatue.

HVORFOR LIGE HER:

Statuen af den lille begejstrede dreng med hænderne fulde af druer, hedder Bacchusbarn. Bacchus var vinens gud hos romerne. Og rusens. Den tre-årige dreng der stod model til statuen var Anne Marie og Carl Nielsens egen søn, Hans Børge. Anne Marie Carl-Nielsen modellerede den i 1897.

LYT eller LÆS lydvandringens tekst

LÆS MERE:

UFFE:

Der står en statue mere af Anne Marie Carl-Nielsen i byens legepark. Den hedder Uffe, og forestiller sagnfiguren Uffe hin spage (den svage). Uffe var kongesøn, men lavede ikke andet end at dovne og æde. Men da hans far blev udfordret til duel af sakserkongens søn og en gigantisk mand i hans følge kom der liv i Uffe. Han tilbød straks at sprætte dem begge to op. Det gjorde han så - med sin fars skarpeste sværd, Skræp. Nogle mener det var Anne Maries mand, musikeren Carl Nielsen, der stod model til Uffes ansigt.

RYTTERSTATUEN:

Det er Christian den 9. der for evigt rider på den gigantiske hest bagved Christiansborg slot i København. Statuen blev Anne Marie Carl-Nielsens vigtigste opgave, og hun brugte 20 år på at

gøre den færdig. Lige fra sin barndom modellerede hun efter levende modeller, og for at finde den helt rigtige hest til Kong Christian, rejste hun til Tyskland, og valgte sin model ud af 600 heste på en avlsgård.

HESTE, HESTE OG FLERE HESTE

Der var altid en hest under billedhuggerens hænder, og hun modellerede dem præcist og naturtro. Det var ikke helt ufarligt, når hun satte sig på hug under bugen på et halvt ton levende hingst for studere blodårenes mønster. Anne Marie Carl-Nielsens mest berømte hesteskulptur er selvfølgelig rytterstatuen, men der var mange andre. Hun lavede en statue af Margrethe den 1. - til hest. Da hendes mand Carl Nielsen døde, lavede hun et monument af en ung mand der sidder på en hest og spiller fløjte, til minde om ham. Hendes sidste hest blev aldrig færdig. Skulpturen hed Høvding og var en kæmpe jysk arbejdshest. Hun arbejdede på den til det sidste og kravlede rundt på høje stilladser som 80-årig. Efter hendes død stod den store lerskulptur og tørrede ind og krakelerede i hendes atelier.

LÆS (lydvandringens tekst):

Man skal være skabt af et robust og slidstærkt materiale når man er ung kvinde i slutningen af 1800-tallet og nægter at blive husmor og gårdmandskone. Det har mor og far ellers planlagt. Men Anne Marie Carl-Nielsen, som bliver født med efternavnet Brodersen i 1863, har andre planer. Far har kun foragt for en datter der vil bruge sit liv på at forme dyr.

Til trods for gedigen modstand fra far - og en lussing oveni - lykkes det hende at komme til København. Det Kongelige Kunstakademi optager ikke kvindelige elever endnu, så hun begynder på Tegne og kunstindustriskole for kvinder.

Anne Marie Brodersen er bare 19 år, da hun får en elevplads hos en erfaren billedhugger på den nye Kunstscole for kvinder i 1882. Han hedder Saabye. Hun har ellers spurgt en anden først, men han vil ikke tage kvinder i lære. Kvinder bliver gift, siger han, de driver det aldrig til noget.

I 1908 får mænd og kvinder lige adgang til Kunstakademiet. Kvinder må dog ikke tegne efter nøgenmodel, for det kan nok skabe upassende lidenskaber.

Anne Marie vokser op på en stor gård uden for Kolding. Familien har et stort dyrehold med både heste, køer, får og høns.

I årene derhjemme studerer hun dyrene, og gemmer de skarpe observationer af muskler, sener og blodårer. At genskabe dyrenes bevægelser fylder alt, og hun former dyr af det der er for hånden - ler, smør og kagedej, mens hun bliver oplært i husholdning af sin mor.

Det er en vigtig del af en gift kvindes kundskaber, som primært skal udøves i køkkenet og i børneværelset. For de fleste kvinder af borgerskabet, og proprietærer som Anne Maries far, venter der en fremtid som hustru, og det kræver dannelse at gøre et godt parti. I 1800-tallet er gifte kvinder under deres mænds myndighed og forsørgelse, og ses ikke som selvstændige borgere. Men det begynder langsomt at ændre

sig mod slutningen af århundredet. I 1880 får gifte kvinder for eksempel lov til at hæve deres egen løn. Det er her i 1880'erne at Anne Marie Brodersen får sit gennembrud som billedhugger.

Hun modellerer dyrene som de opfører sig i marken. Hun udstiller på Charlottenborg i 1887, og en kalv bliver købt for 700 kroner. Det er betydeligt flere penge end hendes far kan få for en levende kalv fra gården og herefter er der ikke mere bøvl med far. Anne Maries dyr skal være i bevægelse.

Historien fortæller at da hun vil lave nogle bestemte modeller af kalve, bliver hun træt af at vente på at de stiller sig i som hun vil have det. Hun kravler over hegnet og importerer en flok lus fra naboen, så hun kan give de modvillige kalve noget at klø sig for. Hun modellerer kalv, der klør sig og kalv, der slikker sig og får bronzemedalje for dem ved verdensudstillingen i paris i 1889.

I 1908 får hun som den første kvinde i verden en bestilling på en rytterstatue. Den mest prestigefyldte opgave for en billedhugger. Hun vinder opgaven i en konkurrence, hvor deltagerne leverer deres forslag - anonymt, så ingen ved at en kvinde deltager.

Anne Marie Brodersen, der i 1891 er blevet gift med komponisten Carl Nielsen, og derefter har hans efternavn, er ikke en kvinde der sætter sig tilbage på hælene, og fejrer sin egen succes. Hun kæmper for at alle kvinder kan opnå at blive anerkendt som kunstnere i et mandefag.

I 1916 er hun - sammen med blandt andre maleren Anna Ancher - med til at stifte Kvindelige Kunstneres Samfund, som

skal arbejde for kvindernes vilkår, - og i øvrigt stadig er aktivt i dag. Hun bidrager også til at rette op på den skæve fordelinger af statuer af mænd og kvinder, og får igennem at hun skal skabe både Margrethe 1. og Dronning Dagmar. Rytterstatuen af Dronning Margrethe når hun aldrig at se færdigstøbt, men Dronning Dagmar står klar i Ribe i 1913.

Da Anne Marie og Carl forelsker sig i Paris, lover de at give hinanden plads til kunsten, men det viser sig at være sværere end forventet. Anne Marie Carl-Nielsen er selvstændig, viljestærk og ambitiøs. Hun er først og fremmest kunstner. Dernæst kvinde. Så hustru og mor. Det er en kontroversiel holdning i begyndelsen af 1900-tallet, og hun må høre for det. Ingen kvinder forstår at hun kan finde på at forlade mand og børn for flere måneder ad gangen.

Hun er ustandselig på lange studie og arbejdsrejser, og Carl Nielsen, der mener at også en kunstnerisk kvinde hører til i hjemmet bebrejder hende fraværet. Hele livet sætter Anne Marie Carl-Nielsen sit arbejde over alt. Hun er flittig og produktiv og berømmet både indenlands og udenlands. Anne Marie Carl-Nielsen er anerkendt og hyldet af sin samtid. Men i årene efter hun og hendes mand begge er døde, bliver det især Carl Nielsen, der huskes og hyldes. I mange år er Anne Marie en skygge i historien og der er underligt tomt om hendes navn.

I dag er hun ude i lyset igen, som en af Danmarks mest betydningsfulde billedhuggere. Gløden fik fat da Glyptoteket i København i 2021 åbnede en stor udstilling med hendes værker. Hendes skarpe øje for at skabe bevægelse i bronze og gips blev synligt for alle igen. Aviserne undrede sig. Over at

Anne Marie Carl-Nielsen kunne glemmes, over at hendes værker i mange år har stået opmagasinerede på museer rundt om i landet - og over at der findes et museum for hendes mand, men ikke for hende.